

Η στάση ΕΕ και ΗΠΑ απέναντι στην κρίση (Εμμανουέλα Πετράκη, ΜΑ Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών Σπουδών)

/ [Πεμπτούσια](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://www.pemptousia.gr/?p=161431>]

2.7 Η στάση ΕΕ και ΗΠΑ απέναντι στην κρίση

Επιχειρώντας μια σύγκριση πολιτικής για την αντιμετώπιση της κρίσης σε διατλαντικό επίπεδο, διαπιστώνονται περισσότερες ομοιότητες παρά διαφορές. Η παραδοσιακή αντίληψη υπαγορεύει ότι στις ΗΠΑ η ελεύθερη αγορά είναι εγγυημένη και «προστατεύεται» από κυβερνητικές παρεμβάσεις. Αντίθετα η Ευρώπη διατηρεί την εικόνα μιας «κοινωνικής» οικονομίας, όπου το κράτος παρεμβαίνει για να ρυθμίζει την οικονομία και οι δημόσιες επιχειρήσεις παρέχουν βασικές υπηρεσίες (υγεία, επικοινωνία, κλπ) ώστε να περιοριστούν οι κοινωνικές ανισότητες. Ενώ λοιπόν οι Αμερικανοί θεωρούσαν ότι είναι ειδικοί στην καινοτομία και την ταχεία ανάπτυξη με τους Ευρωπαίους να κυριαρχούν στον τομέα της σταθερότητας, η κρίση απέδειξε ότι και οι δυο πλευρές έκαναν λάθος (Di Mauro, 2014).

Στα πρώτα στάδια της ύφεσης τα κοινά σημεία προσέγγισης στις δύο πλευρές του Ατλαντικού ήταν εμφανή. Συγκεκριμένα, ΕΕ και ΗΠΑ άργησαν να διαπιστώσουν το μέγεθος του προβλήματος και το εύθραυστο του οικονομικού συστήματος. Κατά συνέπεια τα αρχικά μέτρα απλώς καθυστέρησαν την καταστροφή και μετέπειτα επιδείνωσαν την κατάσταση. Οι πολιτικές σε ΕΕ και ΗΠΑ περιελάμβαναν εκτεταμένες εγγυήσεις, κυβερνητικά κεφάλαια, εθνικοποιήσεις, νομισματική πολιτική με τη χρήση παραδοσιακών και μη εργαλείων για τη στήριξη του συστήματος, και δημοσιονομική πολιτική που υπήρξε σκόπιμα αντικυκλική και συντονισμένη, ώστε να δημιουργήσει κίνητρα σε παγκόσμιο επίπεδο. Ένα αξιοσημείωτο χαρακτηριστικό σε σχέση με την ύφεση εβδομήντα χρόνια πριν, ήταν η παγκόσμια συνεργασία για την στήριξη της οικονομίας και του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Ωστόσο υπήρξαν ορισμένες διαφορές στο πλαίσιο και τα εργαλεία πολιτικής. Η αμερικανική πολιτική επικεντρώθηκε στο προϊόν και τον πληθωρισμό και όχι τόσο στις τιμές, ενώ η ΕΚΤ επέλεξε την προσέγγιση των δύο πυλώνων.[4] Η ΕΚΤ είχε στη διάθεσή της πλήθος εργαλείων και ακολούθησε μια πιο μοντέρνα και ευέλικτη προσέγγιση. Η FED αντιθέτως, αποδείχθηκε πιο παραδοσιακή και έπρεπε να προσαρμοστεί για να ανταπεξέλθει.

Οι κυβερνήσεις και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού υιοθέτησαν πακέτα στήριξης. Η αποτελεσματικότητα των μέτρων αυτών ωστόσο, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό

από το ρόλο των αυτόματων σταθεροποιητών και τους υφιστάμενους δημοσιονομικούς κανόνες. Αναλυτικότερα, το πακέτο στήριξης ήταν μεγαλύτερο στις ΗΠΑ από το αντίστοιχο ευρωπαϊκό, στοιχείο που οφείλεται στο ότι οι ΗΠΑ έχουν μικρότερους αυτόματους σταθεροποιητές, με στόχο την οικονομική ενίσχυση των Πολιτειών εκείνων που περιορίζονται από κανόνες περί ισοσκελισμένων προϋπολογισμών. Η σύνθεση του πακέτου παρουσιάζει επίσης διαφορές σε ΕΕ και ΗΠΑ, η οποία αντικατοπτρίζει τις προϋπάρχουσες συνθήκες δημοσιονομικής πολιτικής (όπως τα υψηλότερα φορολογικά επίπεδα στην Ευρώπη και η συνακόλουθη έμφαση στις περικοπές φόρων) καθώς και ζητήματα πολιτικής οικονομίας.

Όσον αφορά τον χρηματοπιστωτικό τομέα, τα συστήματα επίλυσης κρίσεων είχαν και πάλι αρκετές διαφορές. Όμως, βασικό χαρακτηριστικό όλων των συστημάτων υπήρξε ο κατακερματισμός, ο οποίος περιέπλεξε τη διαχείριση και ίσως τελικά συνέβαλε στην κρίση. Στις ΗΠΑ η κατάτμηση ήταν εσωτερική με πλήθος ρυθμιστικών αρχών, ενώ στην ΕΕ η έλλειψη μιας ενιαίας εποπτικής αρχής υπήρξε σοβαρή αδυναμία. Επιπλέον τα μέτρα της ΕΚΤ επικεντρώθηκαν στις τράπεζες καθώς αποτελούν την κύρια πηγή χρηματοδότησης, ενώ στις ΗΠΑ η χρηματοδότηση με βάση τις αγορές παίζει πιο σημαντικό ρόλο (Pisani-Ferry et al., 2011).

Σε επίπεδο πολιτικής οικονομίας, μετά το αρχικό σοκ της ύφεσης του 2009, οι ΗΠΑ προσπάθησαν να επηρεάσουν τους Ευρωπαίους ήδη από το Μάιο του 2010 κατά τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (European Financial Stability Facility EFSF). Ο Obama παρότρυνε τους Ευρωπαίους ηγέτες να δράσουν αποφασιστικά. Αυτή η πίεση των ΗΠΑ ήταν μια υπενθύμιση όχι μόνο της αλληλένδετης φύσης των οικονομιών τους, αλλά και της ανισότητας της διατλαντικής σχέσης (Vaïsse, Kundnani et al., 2011).

Στο τεχνικό επίπεδο, η FED διατήρησε ανοιχτές τις συναλλαγές της με την ΕΚΤ και συντόνισε τις κεντρικές τράπεζες του Καναδά, της Ιαπωνίας, της Ελβετίας και του Ηνωμένου Βασιλείου ώστε να διευκολυνθεί η παροχή ρευστότητας κατά τη διάρκεια του 2010. Ο Υπουργός Οικονομικών των ΗΠΑ Timothy Geithner ταξίδεψε πολλές φορές στην Ευρώπη για να εκφράσει όχι μόνο τη στήριξη, αλλά και την ανησυχία των ΗΠΑ, καθώς οι πιθανότητες του Obama για επανεκλογή το 2012 απειλούνταν από μια πιθανή εμβάθυνση της ύφεσης.

Ήταν πλέον ξεκάθαρο και λόγω της κρίσης, ότι η αμερικανική οικονομία χαρακτηρίζεται από επεκτατική δημοσιονομική πολιτική και από ποσοτική χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής. Στον αντίποδα, η ΕΕ σύμφωνα με τη

γερμανική ηγεσία, επιδιώκει τη δημοσιονομική λιτότητα, τη διαρθρωτική μεταρρύθμιση και πιο «σφιχτή» νομισματική πολιτική. Το 2012 η προτίμηση των ΗΠΑ για περισσότερη δράση οδήγησε σε εντάσεις μεταξύ της Ουάσιγκτον και του Βερολίνου. Ο Obama τάχθηκε με το στρατόπεδο της ανάπτυξης του Γάλλου Προέδρου Oland, του Ισπανού Πρωθυπουργού Rajoy και του Πρωθυπουργού της Ιταλίας Prodi και όχι με το στρατόπεδο της δημοσιονομικής εξυγίανσης της Γερμανίδας Καγκελαρίου. Έτσι ο πρόεδρος των ΗΠΑ τόνισε και πάλι ότι οι ευρωπαίοι ηγέτες πρέπει να δεσμευτούν με όλα τα δυνατά μέσα για την επίλυση της κρίσης. Αυτό προκάλεσε μια οργισμένη απάντηση από τον Πρόεδρο της Επιτροπής Barroso, ο οποίος είπε ότι η Ευρώπη δεν χρειάζεται οικονομικά διδάγματα από τις ΗΠΑ απ' όπου προήλθε η κρίση (Vaïsse, Dennison et al., 2013).

Αυτή η ένταση χαλάρωσε κάπως το 2013, μετά τη δήλωση του πρόεδρου της ΕΚΤ Mario Draghi τον Αύγουστο του 2012 ότι θα κάνει «ό, τι χρειάζεται για να σώσει το ευρώ» και το πρόγραμμα Οριστικών Νομισματικών Συναλλαγών (Outright Monetary Transactions OMT[5]) που ακολούθησε. Αυτό μείωσε δραματικά τις πιέσεις του δημόσιου χρέους στα προβληματικά μέλη της περιφέρειας της Ευρωζώνης. Ενώ οι θεμελιώδεις αιτίες της κρίσης δεν είχαν πλήρως αντιμετωπιστεί, οι πιο ορατές εκδηλώσεις είχαν, τουλάχιστον προσωρινά, καταλαγιάσει. Ωστόσο, Αμερικανοί και Ευρωπαίοι ανησυχούσαν ότι η κρίση μόλις είχε εισέλθει σε μια νέα φάση, μια παρατεταμένη οικονομική στασιμότητα. (Dennison et al., 2014).

Το 2014, η Ευρώπη όχι μόνο δεν ανέκαμψε, αντίθετα η οικονομία της φλέρταρε με τον αποπληθωρισμό και την ύφεση. Οι ΗΠΑ παρά τα οικονομικά τους προβλήματα απέδωσαν καλύτερα συνολικά. Έτσι, μετά την οικονομική κρίση, οι Αμερικανοί φαίνεται ότι δείχνουν μεγαλύτερη εμπιστοσύνη στους εθνικούς θεσμούς τους, ως κύριους παράγοντες ρύθμισης της χρηματοπιστωτικής αγοράς. Εντούτοις, οι Ευρωπαίοι ακολούθησαν αντίθετη κατεύθυνση υποστηρίζοντας ότι είναι αναγκαία μια υπερεθνική παρέμβαση.

Πλέον είναι φανερό ότι η ανάκαμψη ξεκίνησε νωρίτερα στις ΗΠΑ απ' ότι στην ΕΕ και είναι ισχυρότερη. Ως αποτέλεσμα, ΕΕ και ΗΠΑ βρίσκονται τώρα σε διαφορετική φάση του οικονομικού κύκλου, γεγονός που εξηγεί τις αποκλίνουσες πορείες της νομισματικής πολιτικής των δυο οικονομιών. Η ασθενέστερη ανάκαμψη της ΕΕ συνδέεται με διαφορές στη συνολική μακροοικονομική στάση και τη δημοσιονομική βιωσιμότητα των κρατών-μελών. Στην πραγματικότητα, ο κατακερματισμός υπονομεύει το μηχανισμό μετάδοσης της νομισματικής πολιτικής και η απόκλιση τροφοδοτεί συγκρούσεις, υπονομεύοντας τη συνεργασία (Bertoldi et al., 2016).

Συνοψίζοντας, οι κινήσεις της ΕΕ και των ΗΠΑ για την αντιμετώπιση της κρίσης φανερώνουν ότι υπάρχει σύγκλιση από άποψη μακροοικονομικής πολιτικής και μεταρρύθμισης των διεθνών οικονομικών θεσμών. Η απόκλιση που παρατηρείται οφείλεται κυρίως σε θεσμικές διαφορές παρά σε διάσταση απόψεων, γεγονός που επιβεβαιώνει την αλληλεξάρτηση των σημερινών οικονομιών παγκοσμίως.

(συνεχίζεται)

[4] Ο πρώτος πυλώνας αφορά την οικονομική ανάλυση, εξετάζει ένα ευρύ φάσμα δεικτών και παρατηρεί πώς θα κινηθούν οι τιμές, το κόστος και κατ'επέκταση ο πληθωρισμός τις επόμενες περιόδους. Ο δεύτερος πυλώνας είναι αυτός της νομισματικής ανάλυσης και αποσκοπεί στον εντοπισμό κινδύνων διατάραξης της σταθερότητας των τιμών σε μακροπρόθεσμο επίπεδο.

[5] Το πρόγραμμα Outright Monetary Transactions OMT, το οποίο ανακοινώθηκε το 2012 επιτρέπει στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) να αγοράζει στις δευτερογενείς αγορές ομόλογα κρατών μελών της ευρωζώνης, εφόσον πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις.